

Az új Uránusz-holdak „keresztelője”. A Palomar-hegyi 5 méter átmérőjű távcsővel a csillagászok két új Uránusz-holdat fedeztek föl 1997. szeptember 6–7-én, és ezzel a bolygó ismert holdjainak száma 17-re nőtt. A két égitestet ideiglenesen S/1997 U1 és S/1997 U2 jelöléssel látták el. A fölfedezők pályázat útján kerestek nevet a holdaknak, és a beérkezett javaslatok közül Shakespeare „A vihar” c. művében szereplő két nevet választották. Ha a Nemzetközi Csillagászati Unió (IAU) illetékes bizottsága is elfogadja, akkor a két hold végleges neve Caliban és Sycorax lesz.

Új csillagtávolság-rekord. A Hawaii-szigeteki Keck távcső spektrográfjának tanúsága szerint egy halvány „pacaként” észlelhető távoli galaxis fényében a vöröseltolódás $z = 5,64$! Ez megdönti az eddigi $z = 5,34$ -es vöröseltolódás-rekordot. (Ha a vizsgált színeképvonal laboratóriumi hullámhossza λ , és a színeképvonal a vöröseltolódás miatt $\Delta\lambda$ -val tolódik el, akkor $z = \Delta\lambda/\lambda$. Ez kicsiny z esetén lényegében az égitest radiális sebességének és a c fénysebességnek a hányadosával egyenlő, de relativisztikus esetben, azaz jelen esetben is, az összefüggés bonyolultabb. A $z = 5,64$ -es vöröseltolódás azt jelenti, hogy – ha a vöröseltolódást Doppler-jelenséggel magyarázzuk – a galaxis távolodási sebessége a fénysebesség 0,9556-szerese, és ha a Hubble-állandót millió fényévenként 15 km/s-nak vesszük, akkor eszerint a galaxis távolsága több mint 19 milliárd fényév.)

A Leonida-meteoreső. Az amatőr csillagászok repesve várják a novemberi Leonida meteorraj gyakorisági maximumát. Ez a raj – eltérően például a közismert augusztusi Perseida rajtól – igen egyenetlen: minden 33. évben, amikor az 55P/Tempel–Tuttle üstökös napközbe ér, a Leonidák látványos meteorzáporrá sűrűsödnek. A legutóbbi ilyen meteoreső 1966-ban volt, tehát a következő 1999-re várható – de nem lehetetlen, hogy már az idén erőteljes aktivitást fog mutatni. Az úrkutatás szakemberei emiatt kissé aggódnak, hiszen a növekvő számú kozmikus törmelék veszélyes lehet a drága űreszközökre nézve. A legtöbb cég nem kockáztat, és kikapcsolja műholdját a meteorraj tetőzésekor. Ekkor még a Hubble űrtávcső (HST) is pihenni fog.

A VLT „fényrebocsátása”. Több mint egy évtizede készült el az Európai Déli Obszervatóriumban (ESO) a Very Large Telescope (VLT) terve. Eszerint a 4 hatalmas, 8,2 m átmérőjű, párhuzamosan működő reflektor (tükros távcső) együttesen egy 16 m nyílású távcsővel lesz egyenértékű. Az első egységre május 25. óta érkezik fény, miután a helyszínen – az észak-chilei Cerro Paranal-ban – megkapta alumínium bevonatát. Az „avatási” képek közt van az NGC 6302 jelű (Pillangó köd néven is ismert) bipoláris planetáris köd, az Omega Centauri és az M4 gömbhalmaz is. A kapott képek minősége felülmúl minden várakozást, pedig még csak a VLT első eleme működik. A további 3 elemet a tervek szerint 1999-től évenként fogják üzembe helyezni.

Makk Péter és Csaba György Gábor

(Veres Péter Gimnázium),

a Sky and Telescope anyagai alapján